

מקורות פרשת ניצבים תשפ"ו האם יש בחירה חופשית בכל מצב?

פתחת בתשובה.

נתחומא ט: 'השומר אחי אנכי?!' כלומר, אתה הוא שומר כל הבריות ואתה מבקשו מידי?! ... **בראת כי יצה"ר, אתה שומר הכל ולי הנחת להרגו, אתה הוא שהרגתו שנקראת 'אנכי'!**

ליקוטי שיחות שם/202: כל זמן שיש לאדם תירוץ לתלות בו סיבת חטאו, ואפילו אם מכיר שהוא אשם, אלא שחושב שהיו גם גורמים אחרים שהשפיעו (במקצת) שיחטא (אם מצד סביבתו בכלל או מחמת מצב או סיבה פרטית שאירע לו) אין תשובתו אמתית, שירצה לשוב לעזוב רשעו ולשוב אל ה' באמת ובלב שלם, מאחר שאין אצלו הכרה ברורה **בחטאו**, שהוא מדעתו ומרצונו עזב את ה'.

3. סוטה ג,א: אין אדם עובר עבירה, אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, שנאמר 'איש כי תשטה אשתו (ומעלה בו מעל)' - 'תשטה' כתיב (ולא 'תסטה' מדרך הישר, אלא 'תשטה' מלשון שטות).

תניא פרק יב: א. כי המוח שליט על הלב בתולדתו וטבע יצירתו... שכל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאוותו שבליבו, שלא למלאות משאלות ליבו במעשה דיבור ומחשבה, ולהסיר דעתו לגמרי מתאוות ליבו אל ההפך לגמרי. ובפרט אל צד הקדושה, כדכתיב (קהלת): 'וראיתי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החושך'. פירוש: כמו שהאור יש לו יתרון ושליטה וממשלה על החושך, שמעט אור גשמי דוחה הרבה מן החושך שנדחה ממנו מאליה וממילא, כך נדחה ממילא סכלות הרבה של הקליפה וסטרא אחרא שבחלל השמאלי (כמאמר רז"ל 'אלא אם כן נכנס בו רוח שטות'), מפני החכמה שבנפש האלהית שבמוח.

4. יומא כב: כמה מובטח ובטוח אדם שהקב"ה מסייע לו, שאול חטא באחת ועלה לו הדבר במלוכה, דוד חטא בשתיים ולא עלה לו במלוכה. שאול באחת - מעשה דאגג, דוד בשתיים - דאוריה ודהסתה.

מהרש"א: נתקשו בזה המפרשים וכי משוא פנים יש בדבר? ... אלא לפי שהוא בא לטהר והורה על חטאיו וקבל עליו יסורים ולכך מן שמים סייעוהו לשוב בתשובה שלמה כמפורש בכמה מקראות בספר תהלים. משא"כ בשאול דלא מצינו שהורה על חטא זה ולא קיבל עליו יסורים.

1. דברים ל: והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלוקיך שמה: ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקלו... ושב ה' אלוקיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלוקיך שמה...

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחקה היא: לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשתו.

רבינו בחיי: 'כי המצוה הזאת' - יאמר זה על התורה, ככתוב 'כל המצוה אשר אנכי מצוך היום'.

רמב"ן: 'המצוה הזאת' על התשובה הנזכרת (בפסוקים הקודמים) 'והשבות אל לבבך... ושבת עד ה' אלוקיך'... כי אין הדבר נפלא ורחוק ממך, אלא קרוב אליך מאד... בפיך ובלבבך לעשותו, שיתודו את עונם ואת עון אבותם בפיהם וישבו בלבם אל ה' ויקבלו עליהם היום התורה לעשותה לדורות.

במדבר כג: תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו.

אור החיים: כי רשע שבאומות היה ואתונו היה לו סוכנת (עבודה זרה ד) ... ולפי שעמד על מזגו שהוא רע בתכלית הרע, לזה שאל דבר שיכול להיות, שבשעת דכרוכה של מות יהיה ישר. וכך ראיתי רשעים שאמרו לי בפירוש כי אם היו יודעים שיחזרו בתשובה ותכף ימותו היו עושים, משום שאינם יכולים לעמוד בתשובה זמן ארוך, כי דבר מלך עליהם מלך זקן וכסיל רח"ל.

2. בראשית רבה פד,יט: 'וישב ראובן אל הבור' - והיכן היה?... בשקו ובתעניתו, זהו שכתוב 'וישב ראובן אל הבור' [וישב] לשון תשובה. אמר לו הקב"ה **מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחלה**, חייך שכן בנך עומד ופותח בתשובה תחלה, זה הושע שאמר (ידב) 'שובה ישראל עד ה' אלהיך'.

פירוש מהרז"ו על המדרש: וצריך עיון שקין עשה תשובה וכן אדם הראשון, כמבואר במדרש לעיל כב,כח: 'ויצא קין מלפני ה' - מהיכן יצא? ... יצא שמח, כמו 'הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח'. פגע בו אדם הראשון ואמר מה נעשה בדינך? אמר עשיתי תשובה והתפשרתי. התחיל אדם הראשון מטפח על פניו: כך כוחה של תשובה ואני לא ידעתי? מיד עמד אדם ואמר 'מזמור שיר ליום השבת'. ושמעתי לומר שתשובת אדם וקין הייתה אחר שקללם השי"ת וענש אותם, אך תשובת ראובן מעצמו הייתה, וזהו אתה